

Po poti Franca in Valentine Kozar

Po večerji v samskem domu na Plavžu so se fantje dogovorili, da gredo v soboto s kolesi na veselico v Žirovnico. Punce v kuhinji pa so sklenile, da gredo na veselico kar peš. Dekleta so se zbrala pri Travnovi Francki na Koroški Beli, potem pa vzela pot pod noge. Prav tam sta se spoznala moj ati Franc Kozar in moja mami Valentina Jerala.

Franc Kozar se je rodil 10. julija 1930 v kmečki hiši v Martinju. To je majhna vasica v Prekmurju. Če znaš dobro zalučati kamen, bo le-ta priletel na Madžarsko. Njegova mama Ana Bedič se je preselila iz bližnje vasice Tišina v Martinje. Tam se je poročila z Janezom Kozarjem. Kmalu po poroki, po rojstvu prvorojenke

*Rojstna hiša Franca Kozarja v Martinju,
last Romane Kranjc*

Roze, se je pričela prva svetovna vojna. Janeza so mobilizirali in kar za tri leta je moral v Rusijo (Ukrajino). Po treh letih se je vrnil ves bolehen. Ana je po njegovem povratku rodila še šest otrok. Devetčlanska družina se je težko preživljala. Bolehen Janez je težko delal na kmetiji. Starejša sestra Roza in drugorojena Marica sta zelo mladi odšli s trebuhom za kruhom v Francijo. Roza je bila stara okrog 20 let, Marica pa le

17 let. Že tako redek stik s sestrama je bil v času druge svetovne vojne prekinjen. Čeprav je bilo vsaj navidez Prekmurje v času druge svetovne vojne miren otoček, so madžarski vojaki povzročili veliko grozot. Po nemški zasedbi leta 1941 je Prekmurje prevzela Madžarska in takrat je bil Franc star 11 let. Ati mi je pripovedoval, kako zelo so se otroci bali madžarskih vojakov. Mama Ana je skupaj z bolehnim možem težko preživljala otroke. Leta 1951 je oče Janez umrl. Nekako je bilo potrebno stvari postaviti na pravo mesto. Najstarejši sin Janez je ostal doma na kmetiji. V tem obdobju pa sta se spet oglasili sestri iz Francije in uredili vse potrebno, da bi prišel tudi njun brat Franc v tujino. Pa se je zataknilo. Mlad fant še ni odslužil vseh vojaških obveznosti. Ker skromna kmetija ni mogla nahraniti lačnih ust, se je Franc odločil, da gre na Jesenice. Kar nekaj sovaščanov je

v tem obdobju odšlo iz Martinja proti Jesenicam. Dobil je službo v pocinkovalnici Železarne Jesenice. Ker je imel končano osnovno šolo, se je priučil za delo, ki ga je opravljal. Tako kot večini takratnih priseljencev je postal tudi njegov novi dom – samski dom na Plavžu.

Valentina Jerala se je rodila 2. februarja 1932 na Mlaki pri Begunjah. Usoda je hotela, da je tudi njen oče Janez umrl, ko je bila še majhna. Njena mama Ana Jerala je bila prava kmečka ženska. Trda vzgoja in delo je bil družinski moto. No, pa tudi poveseliti so se znali. Brat Joža je vlekel harmoniko, Valentina pa mu je pomagala s *kamplom*. Ko se je začela druga svetovna vojna, je bila njihova kmetija prava partizanska javka. Mami je večkrat pripovedovala, da se je v šoli v Begunjah ravno dobro naučila pisati, pa je prišla v razred nemška učiteljica in prav nič je niso razumeli. Starejša sestra Francka je bila v času, ko se je začela vojna, prava mladenka in se je tik pred vojno poročila s fantom iz bližnje vasi. Oba sta se vključila v narodnoosvobodilni boj. Žal so ju odkrili. Odpeljali so ju v taborišče v Begunjah. Teta mi je pripovedovala o

*Valentina Jerala,
last Romane Kranjc*

grozotah, ki so se dogajale v Begunjah. V spominu imam, da mi je povedala, da je bilo najhuje, ko je zaslišala strele in je vedela, da so ji ubili moža. Mama pa se je rada spominjala nekega posebnega dogodka. Zgodil se je nekoč, ko so bili v hiši partizani in ko je eden od njih, ki je bil na straži, pritekel in povedal, da prihajajo Nemci. Njena mama (Trlejeva mama) je partizane poskrila v seno in pogostila Nemce. Otroci pa so ždeli v kotu in trepetali, da jih ne odkrijejo.

Po končani vojni je moja babica dobila v zahvalo knjigo Slavka Smoleja Gorenjska v miru, trpljenju, borbi in svobodi s sledečim posvetilom: “Trlejevi mami iz Podgore, tovarišici Ani Jerala v spomin na narodnoosvobodilno borbo na Gorenjskem ter v zahvalo za pomoč partizanom poklanja Okrajni odbor Zveze borcev NOB”.

Vojna je minila. Edini brat Joža je ostal na kmetiji, punce pa so odšle. Tinca, tako so jo klicali prijatelji, je odšla stanovat k sestri Francki na Koroško Belo. Dobila je službo v samskem domu na Plavžu kot kuhinjska pomočnica.

Zagotovo so bili večeri za Tinco in Franca krajši po tisti veselici v Žirovnici. Počasi je prišel pravi čas in želja po skupnem domu na Jesenicah je bila vse večja. Nekaj denarja sta skupaj s sestro Francko dobili od domačih. Oba sta bila zaposlena v železarni in dobila sta nekaj kredita ter kupila polovico hiše na Stari Savi, na Prešernovi cesti. Drugo polovico je kupila sestra Francka z možem Jernejem. Po pripovedovanju je bila to Lenardičeva hiša, v kateri je bila prej trgovina. Ker je bila hiša stara in potrebna obnove, sta jo po končani službi vse popoldneve skupaj s stricem in teto urejala in počasi ustvarila prijeten dom. Nekje v tem obdobju sem se v zgodbo vključila tudi jaz. Nepozabni so spomini, kako smo spakirali kovčke in se z vlakom odpeljali prek Pragerskega v Mursko Soboto. Običajno smo tam šli v hotel Zvezda na kosilo, potem pa nekaj ur čakali na avtobus, ki nas je odpeljal k moji babici. Spomnim se, da smo bili praznje oblečeni. Po vedno prekratkih počitnicah smo se vrnili na Jesenice.

*Poročna slika Franca
in Valentine Kozar,
last Romane Kranjc*

*»Lenardičeva« hiša na Cesti Franceta
Prešerna, last Romane Kozar*

Hiša na Prešernovi je postala njun novi dom. Do upokojitve sta delala v železarni. Atiju, ki je bil pocinkovalec, je težko triizmensko delo pustilo zdravstvene posledice. Mami pa je delo zaključila kot kantinerka v Železarni Jesenice. Po upokojitvi sta nekaj časa še živela na Jesenicah, potem pa jima je uspelo postaviti majhno leseno hiško "Podgorami", kjer sta aktivno preživljala zasluženi pokoj. Ko so ju spraševali, od kod sta, sta vedno odgovorila, da sta Jeseničana.